

ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՒՂՈՍՈՍԸ Ս. ԷԶՄԻԱՍՏՆՈՒՄ.

« Դարձեալ ի յելանել Հայրապետին ի յաթոռոյս՝ ունել պարտի ի պարանոցին զգօտի պատշաճագոյն գունով ազնիւ և վայելուչ ինքեան և տեսողաց՝ կախեալ երկոքումք ուսովքն և լանջովն զառ ի վայր։ Եւ գաւազանն ի ձեռին՝ զերիս կամ աւելի պակաս յառաջընթաց հետեակըս ունելով առաջի իւր։ Իսկ եթէ երիվարաւ իցէ ելանելն թէ առ թագաւորս և առ յայլս մեծամեծս և յայլ ուր և կամիցի՝ ունիլ պարտի նոյնպէս զայս կանոնս զորս ասացուք։ Այլ և ընդ նոսին զերիվար մի թամբով կրեցեալ ի միոյ հեծելոյ՝ քան զամենայն յառաջագնաց, որ ասի էր։ Եւ զկնի եղաքակրին՝ զերկուս սեազլուիս նոյնպէս ձիաւորեալս՝ ի ձեռին միոյն ձողարարձ խաչ արծաթեայ և ի ձեռին միւսոյն՝ գաւազան արծաթեայ, վառեալ ոսկեթել և ազնիւ քօղիւք։ Այլ և ի յելանելն և ի մտանելն ևս զմեծամեծ զանգակսն հարկանիցեն ընդառաջ ելմամբ և հանգիսիւ ։ »

Զամբռ տպ. ի Ս. Էջմ. եր. 62.

Յանուար Սինօղի հեռագիրը արդէն հաղորդել էր որ Վեհափառ Հայրապետը հրաժեշտ տալով Տփլիս քաղաքին՝ ամսոյս 25 ին բարեհաճել է ուղևորել ի Մայր Աթոռս։ Երկուշաբթի՝ ամսոյս 28 ին նորին Վեհափառութիւնը սպասւումէր Երևանում, ուստի Ամեն. Տեղակալ Սրբազան Հայրը և Սինօղի Գերապատիւ անդամք աճապարելով Երևան՝ շնորհաւորեցին նորին Վեհափառութեան գալուստը՝ և վերադարձան Մայր Աթոռս. Երևանում մնաց միայն Ամեն. Տեղակալ Սրբազան Հայրը։

Երեքշաբթի, ամսոյս 29 ին առաւօտեան 10 ժամին զանգակադերբեակ հնչմամբ Մայր Աթոռոյս միաբանութիւնը և ձեմարան՝ աշակերտք ժողովուեցին եկեղեցի ընդունելութեան հանդերձանք, համար պատրաստուելու։ 11¼ ժամին թափօրը կազմ պատրաստելի կալաւ ձեմարանի հիւսիսային կողմը գտնուած ընդարձակ հրապարակի վերայ, որ հոժ էր բաղմութեամբ տրանց և կանանց։ Ընդունելութեան թափօրը կազմուած էր ըստ սյսմ.

Սինօղի անդամ. Գեր. Մեորոպ Նախիոսպոս Ամբաստան և Կորուց առաջնորդ Գեր. Գրիգորիս Նոյիսկոպոս Աղուանեան զգեստա-

ւորեալ՝ կրումէին մինը Աւետարան իսկ միւսը սուրբ Աստուածա-
մօր պատկեր. չորս վարդապետներ՝ ունէին հովանին. երկու դպի-
րներ՝ Հայրապետական քօղը, երկու վարդապետներ և երկու սար-
կաւագներ՝ բուրժառներ. չորս դպիրներ՝ քշոցներ, եպիսկոպոսք և
վարդապետք՝ շուրջառաւորեալք, իսկ երգեցիկ աշակերտք շա-
պիկներով:

Ժամը 12 - ր անց՝ Մայր Աթոռոյս գիւղի, և երեք շրջագայ
վանորէից բոլոր զանգակները սկսեցին որոտալ, երեւոյ Վեհ.
Հայրապետի կառքը խուռն բազմութեամբ հեծելոց՝ որոց առաջ-
նորդումէին գաւառիս Գերազնիւ Գաւառապետը իւր օգնականի
հետ. ուղեւորութեանը բաւական հեռաւորութեամբ կարապետու-
մէին կանաչներ զգեցած պարսիկ գլխարկներով երկու անձինք՝ քա-
շելով շքեղ համետեալ երկու ձիերը, որոնք էլ են կոչւում —
Հայրապետական ուղեգնացութեան մի շուք՝ որ շատ հնուց սովո-
րական է: Վեհ. Հայրապետի կառքից սուղ ինչ յառաջ, աջ և ձախ
կողմից աշտանակումէին երկու վարդապետներ կրելով Հայրապե-
տական դրօշակիր խաչ և գաւազանը:

Ուղեկցումէին Վեհ. Հայրապետին Ամեն. Տեղակալ Սրբազան
Հայրը, հրաւիրակ Գեր. Տեառք Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Սագինեան
և Սինօդի Անդամ Յովակիմ Եպիսկոպոս, Աստրախանի թեմի կա-
ռավարիչ Գեր. Սուքիաս Եպիսկոպոս և Երեւանի թեմի Փոխ - Թե-
մակալ Գեր. Գէորգ Եպիսկոպոս: Կառավարութեան կողմից ու-
ղեկցումէին նորին Գերազանցութիւն Ամբարդանով՝ և Սինօդի
Պրօկուրօր Գերազնիւ Նիկողայոս Տէր Յովսէփեան, Երեւանի նա-
հանգապետի կողմից Գերազնիւ Արշակ Տէր Յովսէփեան, նոր
Բայազետու Գաւառապետ Գերազնիւ Վաղարշակ Շահխաթուն-
եան և այլք:

Գնացքը կանգ առաւ թափօրից փոքր ինչ հեռու: Նորին Վե-
հափառութիւնը վայր իջաւ կառքից և ընդունելով Վաղարշա-
պետի հասարակութեան կողմից ներկայացրած աղ և հացը օրհ-
նեց նոցա. փոքր ինչ յառաջելով բարեհաճեց ընդունել շուրջառ
խաչ և գաւազան, և մտաւ ամպհովանու տակ:

Թափօրը սկսեց շարժուել հասարակաց պարտիզի միջանշքով
դէպ ի տաճարը, կարգ ըստ կարգէ ըստ այսմ:

Նախ՝ երկու շաթիրները կարմիր վերնազգեստով՝ յատկացեալ
ասաները ձեռքներին. յետոյ ձեմարանի աշակերտները վերար-

կուսով. խաչ խաչվառ բռնողները և երգեցիկներն խուճբը ժամաշապկով. երգիչք եղանակում էին «Հրաշափառ Աստուած» շարականը, հոգևորականաց դասը շուրջառաւորեալ. զգեստաւորեալ երկու եպիսկոպոսները. Հայրապետական դրօշակիր խաչ և գաւազան բռնող երկու վարդապետները. բուրվառակիրները, որոնք խնկարկում էին Վեհ. Հայրապետին, իսկ Նորին Վեհափառութիւնը օրհնելով ժողովրդեան՝ առաջ էր ընթանում: Նորին Վեհափառութեան յաջմէ և յահեկէ էին Գեր. Տեառք՝ Աստրախանի թեմի կառավարիչ Սուքիաս Եպիսկոպոս և Երեւանի փոխ - թեմակալ Գեր. Գէորգ Եպիսկոպոս, իսկ Ղարաբաղի թեմի Կառավարիչ Գեր. Գրիգոր Արքեպիսկոպոս յետուստ կուսէ հետեւում էր վերամբարձ կրելով Հայրապետական գաւազանը: Գնացքը Մայր Աթոռոյս արտաքին գաւիթը մտնելիս՝ դարպասը վայրկենաբար փակուեց՝ որպէս զի խռնեալ բազմութեան աղագաւ չը խանգարուի գնացքը: Գնացքը ընթանում էր ծաղիկների և դաշարիների վերայով, իսկ զանգակատան առաջի բոլորակ սալարկից մինչև Ս. Իջման խորանի առաջը տարածուած էր կարմիր մահուտ: Թափօրը երբ հասաւ եկեղեցուն՝ երգեցիկները սկսեցին երգել «Ուրախ լեր սուրբ եկեղեցի» շարականը: Վեհափառ Հայրապետը եկեղեցի մտնելուց յետոյ Սուրբ Իջման խորանի առաջ յատկացեալ ոսկեթել օթոցի վերայ կանգ առնելով՝ երկցս ծնրադրութեամբ առանձնական աղօթք մատոյց և ապա Աւագ - Լուսարար և Սինօղի անդամ Գեր. Երեմիա Եպիսկոպոսի հետ քաղեց Սաղմոսը «Ուրախ եղէ ես» և ըն: Սաղմոսից յետոյ բուրվառակիրներից մինը ասաց «Սուրբ Եկեղեցեաւս» քարոզը, իսկ Նորին Վեհափառութիւնը՝ «Ի մէջ Տաճարիս» աղօթքն: Նորին Վեհափառութիւնը գահաւորակի վերայ բազմած՝ լսեց Գեր. Երեմիա Եպիսկոպոսի բանախօսութիւնը, որով Նորին Սրբազնութիւնը իղիմաց միաբանութեան՝ շնորհաւորեց Վեհափառ Հայրապետի մուտքը: Վեհափառ Հայրապետը այս բանախօսութիւնը լսելուց յետոյ, յոսին կանգնած ատենարանեց ըստ այսմ.

«Աայծակնամաքուր մարդարէին են բանքս. «Նկայք ելցուք ի լեառն Տեառն և ի տուն Աստուծոյ», կասէ մարգարէն այս բան՝ խրախուսուած աստուածահայր Ղաւիթ մարգարէի խօսքից որ կաղաղակէ «Ուրախ եղէ ես ոյք ասէին ցիս ի տուն Տեառն երթիցուք մեք», բայց թէ ինչ պատճառաւ

կուրախանայ մարդարէն Վաւիթ, այդ մասին ինքը ոչինչ չի խօսում, իսկ մարդարէն Ասայիաս կբացատրէ «Օհ ի Սիօնէ ելցին օրէնք և բան Տեառն՝ յԱրուսաղէմէ»։ Այս իսկ պատճառաւ երբ բարձրաստիճան հոգեւորականք հոգեւոր հանդիսիւ կմանեն եկեղեցի, այդ սաղմոսը կասեն «Աւրախ եղէ ես ոյք ասէին ցիս ի տուն Տեառն երթիցուք մեք» և որ ի կարգին։ Նոր Սիօն, լեառն Տեառն, տուն Աստուծոյ և Նոր Արուսաղէմ մեզ համար է այժմ մեր Մայր Աթոռն սուրբ Լճմիածին, որոյ համար և Հայ ազգը հոգւով և սրտով կդիմէ միշտ դէպ ի Ս. Լճմիածին, որպէս զի նորանից ստանայ նորանոր օրէնքներ և հրահանգուի Աստուածային բանիւ։ Աւստի և բարոյական պարտաւորութիւն կայ յատկապէս մեզ Ս. Լճմիածնայ ժառանգաւորացս վերայ այնպէս պատրաստուել, որպէս զի կարողանանք բաւականութիւն տալ մեր տեսչութեան յանձնուած ժողովրդոց, թէ նորանոր բարոյական օրէնքներ և կանոններ տալով նոցա և թէ Աստուածային բանիւ նոցա սիրտը դաստիարակելով։ Ուրեմն մաղթենք յԱստուծոյ որպէս զի ամենակարողն Աստուած կարողութիւն տայ մեզ այս մեր վրայ դրուած ծանր պաշտօնը և բարոյական պարտաւորութիւնքը սրբութեամբ կատարել և լցուցանել ժողովրդիան ծարաւը։ Նւ որովհետեւ մեր յառաջագիմութիւնը ի բարոյական կախումն ունի Նորին Ապստերական Մեծութեան Օգոստափառ Թագաւոր Ապստին մերոյ **ՍՂԼԻՔԱՆԳԻՐ ԱՂԼԻՔԱՆԳԻՐՈՎ** շի խաղաղասիրական զթութենէն, վասն որոյ աղօթենք նաեւ որ Աստուած շնորհէ Նորին Մեծութեան երկար և խաղաղաւէտ օրեր, Նորա սիրտը զթած և քաղցր պահէ առ Մայր Աթոռս և առ Ազգն մեր և Նորա թագաւորութիւնը՝ անխախտ և անուասան յազգէ յազգ և յորդուոց յորդիս»։

Նորին Վեհափառութիւնը իւր բանախօսութիւնը կնքեց «Նւ վասն Սուրբ Խաչի» և «Պահպանիչ» աղօթքով։ Իսկ թափօրը դուրս գալով եկեղեցուց՝ գնաց դէպ ի Վեհարան։ Երգեցիկները երգում էին Շնորհունակ Սահակ Սարկաւագի գրած և Զայնագրած երգը յանուն Վեհափառ Հայրապետի։ Նորին Վեհափառութիւնը Վեհարանի մուտքի առաջ կանգնելով՝ «Պահպանիչ» աղօթքով արձակեց թափօրը և ի ձայն երգոց և ցնծութեան հանդիսականաց մտաւ Վեհարան, որի դրան աջ և ձախ կողմերին գունագեղ ծաղիկներով վայելչապէս հիւսուած էին Մ և Կ տառերը։

Այս հանդիսաւոր արարողութիւնը վերջանալուց յետոյ ժամը 1¹/₂ վեհաժողովում վեհափառ Կաթողիկոսի հետ ճաշեցին Սինոդի Անդամք և այլ աշխարհական պատուաւոր պաշտօնեայք, իսկ Միաբանից սեղանում հիւրասիրուեցին Վաղարշապատու դիւանատանց աստիճանաւորները ու ժողովրդեան առաջաւորները, խումբն բաղմութիւն ուղեկցաց Վեհ. Կաթողիկոսի, և Մայր Աթոռոյս Միաբանութիւնը, աւելի քան 300 անձինք:

Միաբանից սեղանատան մէջ ըստ առաջարկութեան Գեր. Սերոբէ Եպիսկոպոսի որոտաձայն «կեցցէ» ներով կենաց բաժակներ քամուեցին ի պատիւ Օգոստոսիառ Կայսերն ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐՈՎՁԻ, վեհափառ Տ. Տ. ՄԱԿԱՐ Արքեպիսկոպոս Հայրապետի, Հայ Ազգի և Ս. Էջմիածնի հաստատութեան:

Նրեկոյեան ճրագաւոյց և հրաւառութիւն կար. զանգակատան կամարների տակ իրանց վերայ էին գրաւում բաղմութեան ուշը գեղեցիկ դրուագները՝ որ մեծ ճարտարութեամբ պատրաստել էր Մեծ. Պ. Մակար Տէր Աարգսեան: Արեւմտեան կամարի տակ կարգացվում էր «ԿԵՅՅԷ Տ. Տ. ՄԱԿԱՐ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՅՈՅ»: Այս դրուագը՝ որ եղերաւորեալ էր պուսկով՝ ճակատին փայլեցնում էր հայրապետական թագ, աջ և ձախ կողմից առ իշեղ ունենալով խաչ և գուլագան: Հիւսիսային կամարի տակ դրուած գեղեցիկ եղերաւորեալ դրուագի վերայ կարգացվում էր «ՀԱՅԵՅԱՐՈՒՔ ՅԱՅՍ ՏԱՃԱՐ» իսկ հարաւայինի վերայ՝ «ԱՅՍ Է ՓԱՌՔ ԶԵՐ», Աւագ գմբէթի խաչից առ ի կախ՝ գունագեղ լապտերներ ախորժելի լոյս էին սփռում գիշերուայ մթութեան մէջ, իսկ կանթեղներն տանեաց վերայ ու սենեակների ճակատին և լապտերները լուսաւորում էին Տաճարի շուրջանակի ընդարձակ տարածութիւնը: Ճեմարանի աշակերտները իրանց ներդաշնակ և ախորժալուր երգեցողութեամբ աւելի ևս հրապոյր էին տալիս զուարճութեան:

Այս զրօտանքին ի պսակ՝ ճեմարանի աշակերտք գիշերային հանգստեան աղօթքը կատարեցին Մայր Տաճարի զանգակատան առաջի սալարկի վերայ, իսկ ժողովուրդը գլխաբաց խորին լուսութեամբ աղօթքին ունկնդրելուց յետոյ, հոգւով և մարմնով մխիթարուած ցրուեց:

Ամսոյս 31 ին յատկացեալ զանգակների երրեակ հնչմամբ Մայր Աթոռոյս Միաբանութիւնը ձեմարանի աշակերտք ուսուցիչներով և բազմաթիւ աշխարհականք հաւաքուեցին Վեհարանի բակը: Հոգեւորականք և ձեմարանի աշակերտները իրանց յատկացեալ տեղը բռնելուց յետոյ սկսուեց «Մաղթանք» ը. որին հետեւեցին երկու ճառեր՝ միաբանութեան կողմից և մի ո՛րանաւոր ուղերձ ձեմարանի կողմից: Մաղթանքը վերջանալուց յետոյ Միաբանք բարձրացան Վեհարան և նախ քան մատչելն ի համբոյր Սուրբ Աջոյ նորին Վեհափառութեան՝ Ամեն. Տեղակալ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսը արեց հետեւեալ բանախօսութիւնը:

ՁԵՐԴ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԲԱԶՆԱԿԱՏԱՐ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏ

Ներկայացուցանելով Ձերում Վեհափառութեան զուխտ միաբանութեան սրբոյ Աթոռոյս էջմիածնի ի շնորհաւորութիւն մեծաշուք և բարերեր գալստեանդ և յորդիական ջերմեռանդն համբոյր Աստուածած Սջոյդ սրբոյ, բարեպատեհ է ինձ ի սերկեան ժամուս յիշել աստանօր զգեղեցիկ բան մարգարէին «Նրանի է քեզ Իսրայէլ, զի հաճոյքն Աստուծոյ ծանօթք մեր են»:

Միաբանութիւնս յառաջագոյն բազմիցս վայելելով զարգասիս Հայրական խնամոյդ, այժմ ահա շուրջ զՁեօք բոլորեալ, դարձեալ ակնկալէ ի Հայրապետական բարձր իշխանութենէդ վայելել զնոյն Հայրականն շնորհ, սէր, գթութիւն, նա մանաւանդ զբնաձիրն Ձեր անյիշաջարութիւն: Իսկ փոխարէն այդոյիկ ամենից բարեմոութեանց Ձերոց և վայելուչն բարեմասնութեանց, ի դիմաց ուխտի միաբանութեանս վստահ համոզմամբ երաշխաւորեմ, զի մեր ամենեքին հաստատապէս եկեալ կայեալ եմք յայնմ ուղղութեան և ի շաւիղս պարտաճանաչութեան՝ առ որս Դուք առաջնորդելոց էք Հայրաբար, և հաւատամ թէ՛ ուխտիւք հաւատարմութեան ցուցանել ունին Ձեզ զպարտապտականութիւն անձնընծայ ի բարգաւաճումն և ի փառս սրբոյ Գահին Միածնաիջի և ի պարծանս արժանաժառանգ Վեհափառ Գահակալիդ:

ՏԵՂԱՊԱՀ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Յ 34 Հոկտեմբերի 1885 - թ.

Ի Ս--րէ Էջմ--ծին:

Մկրտիչ Արքազան Արքեպիսկոպոսի բանախօսութիւնից յետոյ Նորին Վեհափառութիւնը ասաց.

« Արքազան Պօղոս Առաքեալը երբոր քաղաքներից անցնելով գրնումէր Նրուսաղէմ, ամենայն տեղ նորան ասումէին. « Պօղոս, Նրուսաղէմում շատ նեղութիւն և անձկութիւններ են մնում քեզ: Բայց Առաքեալը առանց վհատելու ապագան Աստուծոյ կամացը թողնելով՝ շարունակեց իւր ճանապարհը: Ես ևս երբ քաղաքներից անցնելով Ս. Էջմիածին էի գալիս, ամենայն տեղ լսումէի. « Սուրբ Էջմիածնում շատ նեղութիւններ և անցկութիւններ պիտի կրես: » Սակայն ես հետևելով Արքազան Պօղոս Առաքեալին, ապագան Աստուծոյ կամաց թողնելով՝ ամենեւին չէի երկմտում, որովհետև իբրև միաբան Մայր Աթոռոյս և ծանօթ, բոլորիդ բառաւորաբանական բանին « ճանաչեմ զիման և ճանաչեմ յիմոցն: » Այս ճանաչողութիւնը երկուստեք քաջ իսկ երաշխաւոր է թէ, ոչ մի նեղութիւն և անձկութիւն պիտի չը կրէ ոչ մինը մեզանից: Դուք իբրև որդիք խնդրեցէք ինձանից ինչ որ ցանկանաք, իսկ ես իբրև հայր՝ հասարակաց բարին աչքի առաջ ունենալով կը հոգամ ինչ որ պէտք է և միանգամայն կը պահանջեմ ձեզանից Բարեկրօն-ն և Աստուծոյ խնայողութիւնը. բարեկրօնութիւն և Աստուծոյ պաշտութիւն ի կենցաղս, « զի տեսցեն զգործս ձեր բարիս և փառաւորեսցեն զհայր ձեր որ յերկինս է: »

Կան բաներ, որ պիտի խօսեմ ձեզ, բայց այժմ ոչ. առ այժմ՝ ի վերջ բանիս՝ կաղօթեմ և կօրհնեմ զամենեսեանդ, զօրանալ ձեզ յԱստուծոյ և ի Բարեկրօն-ն և ի Բարեկրօն-ն և ըստ կոչման և աստիճանի պարտուցդ, հանգիստնալ դաստիարակ Աստուծոյ և Բարեկրօն-ն և Բարեկրօն-ն բանիւ գործով և արդեամբ: »

Երբ ամենքը խորին ակնածութեամբ հետ զհետէ համբուրումէին Նորին Վեհափառութեան Սուրբ Աջը, Նրուսաղէմայ Սուրբ Յակոբեանց վանուց նորոգ ընտրեալ լուսարարապետ և ռուսաստանեայցս նուիրակ Սահակ վարդապետ Խապայեան ի կողմանէ իւր միաբանութեան շնորհաւորեց Նորին Վեհափառութեան շնորհաբեր գալուստը յայտնելով որ Ս. Յակոբեանց վանքը յարանժան մնալով Արարատեան Մայր Աթոռից, նոյն զգացումն ևս տածումէ այժմ և պիտի յարատեւէ յայնմ, աղօթելով առ Աստուծոյ վասն անսասան մշտնջենաւորութեան Կաթողիկէ Մայր եկեղեցւոյ Արքայ Էջմիածնի՝ ցկատարած աշխարհի և վասն բարօ-

րութեան և երջանկաւէտ կենաց Վեհափառ գահակալի Սրբոյ մե-
րոյ Գրիգորի Լուսաւորչի, Նորին Վեհափառութեան օրհնութեան
և Հայրապետական խնամոց ակն ունելով: Նորին Վեհափառու-
թիւնը բարեհաճեց արտասանել. « Կարօտ էր Սուրբ Նրուսադեմայ
Ս. Յակոբեանց վանուց միաբանութեան աղօթից և անգնահատելի
նոյն միաբանութեան առ Մայր Աթոռս տաժաժ որդիական զգաց-
մունքը: »

Հոգեւորական դասից յետոյ Վեհափառ Հայրապետի Սուրբ Աջը
համբուրեցին և Նորա յուսադրական ու քաջալերիչ օրհնութեան
արժանացան ձեմարանի աշակերտք, ուսուցչական խումբը, Անու-
դի և Վաղարշապատում եղած Դիւանատանց աստիճանաւորները
Վաղարշապատու առաջաւոր անձինք և այլք:

Մաղթանքին կարդացուած ճառը և ուղերձը.

ՀՈՎՈՒԱՊԵ՛Տ ՄԵԾ

Ի հատանելն Քո զուղի առ ի ժամանել ի Մայր Աթոռս, որք
առ ճանապարհուն էին քաղաքք, գեօղք՝ դղրդէին ամենեքեան, և
այր զարամբ ելեալ՝ ցանկային տեսանել զՀայրապետդ մեծ և ըն-
դունել զօրհնութիւնի Մեծէ Քահանայապետէդ: Ընդ համբաւ գա-
լստեան Քո դղրդէին և սիրտք հայ որերոյն և ի թունդ ելեալ՝
աճապարէին զորդիականն ցուցանելով զակնածութիւն՝ լսել զօրհ-
նութիւն և զաւետիս գործոցն բարեաց՝ զորս սխրագործելոց է
Հովուապետդ մեծ, ի պայծառութիւն եկեղեցւոյ մերոյ սրբոյ և
ի մխիթարութիւն ազգի: Ամենեքեան զուս համբարձեալ առ
Տէրդ մեր Հոգեւոր՝ ընդ միտս ասէին. Տէր, « Կարճեաց Բը: »

Ընդ մուտ Քո ի նախադրունս Այրարատ աշխարհի գղրդեցաւ
երկիրն ողջոյն և Մայրս մեր Սուրբ Էջմիածին: Սիրտք մեր գը-
ղրդին և ի թունդ ելանեն, և երանի է մեզ՝ զի տեսանեմք զՀայրդ
մեր եկեալ հասեալ, որոյ առաջի ընթանայցեն անշուշտ արդա-
րութիւն և ուղղութիւն ի գոտելն և ի խնամելն: Երանի է մեզ
զի տեսանեմք զսիրելին ի սենեակ իւր, ի մէջ մեր, ընդ մեզ:

Օրհնեալ է մուտ Քո, ո՛վ Հայր մեր և Տէր: Ողջունեմք զգալուստ
Քո, ո՛վ Այրդ Աստուծոյ և ընդ Սաղմոսողին աղօթեմք. « Տէր պա-
հեսցէ զՔեզ յամենայն չարէ. պահեսցէ Տէր զանձն Քո: Տէր պա-

հետցէ զմուտ և զել Քո՝ յայսմ հետէ մինչև յաւիտեան » (Սաղմ. ճի.) :

Ամբ այրիութեան մօրս մերոյ Սրբոյ Էջմիածնի յերկարեցան յայս նուագ. Դու, Քահանայապետ Մեծ, որ կոչեցար բառնալ զայրիութեան Սորա զսուգ՝ բազում ջանից և հոգոց պէտս ունիս, որպէս զհարսն զարգարել զՍա զարդու՝ գործոցն կարգաւորութեամբ: Աստուած, որ զՀովուապետականն ետ Քեզ զգաւազան, զխաչ և զԱթոռ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի, տացէ և զօրութիւն — գաւազանաւն իշխանութեան՝ դատել և նորոգել զբարոյական և զնիւթական շինուածոցն զխանդարմունս, որք ի Սմա, խաչիւն՝ ի խոնարհութիւն և ի սէր կոչելով զամենեւեան՝ հրաշագործել զուղղութիւն և զարգարութիւն առ ի մնուցանել ի վայրի դաշարւոյ և առ ջուրս հանգստեան զայնոսիկ՝ որք ի խնամս Քո են հաստատացեալ, և Աթոռովն՝ զամս ձիգս վայելել յարդիւնս վաստակոց ի շինութիւն և ի պայծառութիւն ազգի և եկեղեցւոյ:

Տեսանելով զՔեզ ի միջի, Հայրապետ մեծ, զՍիրելիդ ի սենեակ իւր, երգեսցո՛ւք զսէր: Երգեսցո՛ւք զսէր առ Հայրդ մեր խնամակալ առ ի զօրավիգն լինել Քեզ ի գործսդ Քո ազգաշահս, ըստ կոչման և պարտուց մերոց: Երգեսցո՛ւք զսէր առ եկեղեցին Քրիստոսի, վասն պայծառութեան նորա ոգի ի բռին ջանալով: Երգեսցո՛ւք զսէր առ ազգ մեր և ժողովուրդ վասն բարեաց նորին և յաջողութեան գուն գործելով:

Ընդ հովանեաւ Քահանայապետիդ Մեծի ուխտ մեր առ Աստուած լիցի սէր աննենդ և անխարդախ: Եթէ սիրտք մեր չլինիցին տարանջատեալք, այլ զօգեսցին ի մի յիսուսաւանդն սիրով՝ ապաքէն կատարումն բարի բարի նպատակաց Քոց երաշխաւորեալ լիցի. քանզի ըստ Առաքելոյն՝ «Սէր երկայնամիտ է, քաղցրանայ. Սէր ոչ նախանձի, ոչ ամբարհատածէ, ոչ հպարտանայ, ոչ յանդգնի, ոչ խնդրէ զիւրն, ոչ զրգուի, ոչ խորհի զչար, ոչ խնդայ ընդ անիրաւութիւն, այլ խնդայ ընդ ստուգութիւն. ամենայնի տեւէ, ամենայնի հաւտտոյ, ամենեւին յուսայ, ամենայնի համբերէ» . (Առաջ. Կորնթ. գլ. ԺԳ. 4—7 :

Ի ժամուս՝ յօրում միտք լռեն ի դատելոյ և սիրտ զգալովն միայն գործէ, ի մէջ եկեղեցացեալ բազմութեանս, սուաջի Մեծի Քահանայապետիդ ուխտիւք խնդրեսցուք ի Տեառնէ զօրանալ սի

Ընկալ զայն ցուպ, զոր կրեցին ձեռք սըրբոց
 Վրթանիսի և Ներսիսի հարց մեյոց,
 Ըզզօրութիւն նոցունց, զոգի և ըզսէր
 Վաստակելոց ի փառս ազգին անվեհեր:

Այն ցուպ նոցունց երկնապարզ և հըզօր
 Արար նշանս ազգի ազգի բիւրաւոր,
 Շուք եղ աշխարհ այնրմ և զայն մեծարեաց,
 Յճան եղ և ի փրկութիւն հայրենեաց:

Ընկալ, ընկալ զՊարթևին Սահակայ
 Ըզլուսատու զայն գաւազան ըզծաղկեայ,
 Որ փայլեցաւ ի սուրբ աջուամբն նորին
 Քան ըզ պայծառ ճաճանչաւէտ արփենին:

Հանգունապիպ մարգարէին մեծ և սուրբ
 Որ ի վիմէ բաշխէր պառքեալ ազին ջուր,
 Ջուր կենդանի իմաստութեան և շնորհաց
 Հան, բըղխեցոյց ըզ հայրենիս ոռոգեաց:

Ընկալ ասլա, ընկալ ի գիրկըս Քոյին
 Զայս ուխտ և զայս Քեզ որդեգրեալ մանկըտին,
 Զեկեղեցի զհօտ նորին ի բաստ գեր
 Տարեալ հանցես նախկին ի փառս անդր ի վեր:

Զերումդ Վեհափառութեան

Ի դիմաց համօրէն ճեմարանի

Մկրտիչ Պաւլեան.

Ի Ս. Էջմիածին.

1885 թ. Հոկտեմբեր 29.

Մատուցեալ նորին վեհափառութեան.

Մ Ա Ղ Թ Ա Ն Ք .

ԸՆԴ ՄՈՒՏ ՎԵՀԱՓԱՌ Տ. Տ. ՄԱԿԱՐԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի Ս. ԷԶՄԻԱՄԵՆ.

Աստուած հրգօր, դու որ զՀայս մինչև ցայս վայր խնամեցեր,
Ի թշնամեաց գաղտնի, յայտնի որոգայթից փրկեցեր,

Ազգիս մերոյ Գրիգոր, Ներսէս, Սահակ, Յովսէփ յարուցեր,
Պահեա՛ յաւէա զՅաջորդ հոցին նոր Հովուապետս անվեհեր:

Օրհնեա՛ զմուտ ի Քէն ընտրեալ Տեառն ՄԱԿԱՐԱՅ քաջ դիտի
Ի փառահեղ յայս վեհ Տաճար յորում իջեր յուռն ոսկի,
Բարձ զքարինս որք խոչընդոտն կան սփռեալ յիւր ուղի,
Զի կարապետ լիցի Հօտին յարօտ առատ դալարի:

Տէր Սաբաւօթ լեր զօրաւիգ քեւ պսակեալ վեհին մեր,
Արա՛ զսա աղ համեմիչ, ժիր մշակաց քաջալեր,
Եւ Ղեկավար ճարտարապետ յալիս ծփեալ ամեհի,
Հանել յանքոյթ նաւահանգիստ զնաւ ազգիս խղճալի:

Արմատախիլ արա՛ զորոմն, տատասկ եւ փուշ յիւր այգւոյ,
Յորեան ատոք, խաղող եւ թուղ առատօրէն աճեցո՛ւ,
Լէր օգնական մեր նոր Յեսուայ, յընթացս արիւնոյն կասեցո՛ւ,
Զի յաղթեսցէ ախոյենից աշխարհայաղթ Խաչիւ քո:

Հանցէ զազգն Թորգոմական յերկիր ուխտին մեղրահոս,
Բացցէ զաղբիւրս նորոգ խցեալս կրկին հորդել գետահոս,
Պապեալ մանկուոյն առատ ջամբել զմայրենին կաթ անուշ,
Որով լիցին ծառ պտղաբեր եւ քաղցրաբոյր վարդ անփուշ:
Պահեա՛ զԳահն պարթեւական եւ զԳահակալն անսասան,
Տո՛ւր կեանս առողջ Հովուապետիս եւ Իւր հօտին յաւիտեան:

Սարգիս Գևորգի վանեցի.

1885 թ. Հուլիսի 29 ի Ս. Էջմիածին.